

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● № 16 (3604) ●

● АЎТОРАК, 27 ЖНІЎНЯ, 2019

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

**Дзякуем
вам,
вызваліцелі!**
Стар. 4

**У Цюмені —
талака**
Стар. 5

**Збіральнік
скарбаў,
сябар
Песняра**
Стар. 7

ГОД МАЛОЙ РАДЗІМЫ

Зорны жнівень мастака

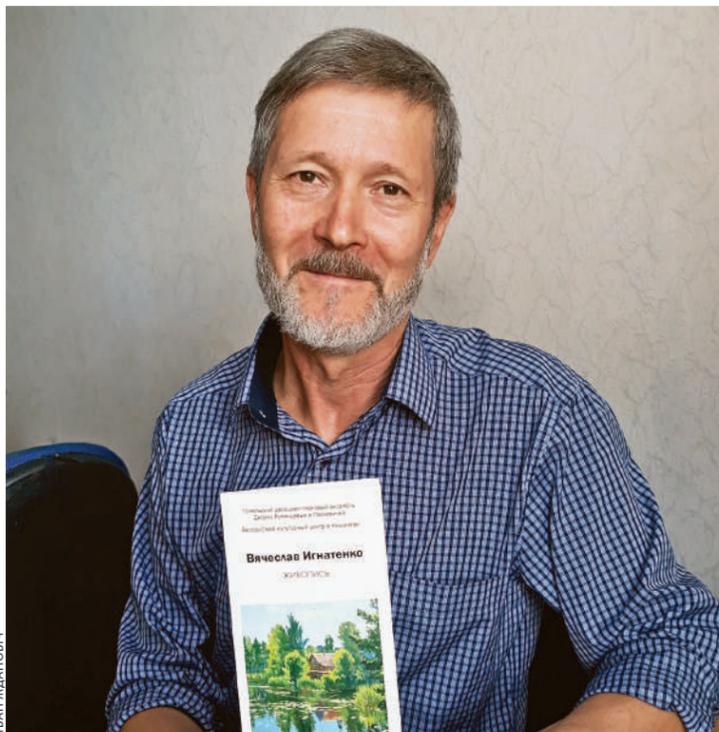
Вядомы беларус з Кішынёва Вячаслаў Ігнаценка, які атрымаў сёлета высокае званне “Маэстра мастацтваў Рэспублікі Малдова”, прывёз на Бацькаўшчыну чарговую персанальную выставу — пад назвай “Далёкае–блізкае”

На гэты раз выстава разгорнута ў Гомелі, у прысожскім Палацы Румянцавых і Паскевічаў. Пра тое напісалі розныя СМІ, падалі прыгожыя тэле- і фотарэпартажы. Мы ж “падсвецім” тое, што засталася, як кажуць, за кадрам у часе асвятлення знакавай падзеі.

Выбар месца для творчага праекта ў Год малой радзімы лёгка зразумець: Гомельшчына — родны кут майстра. Родам мастак, ушанаваны, дарэчы, у 2015-м беларускім медалём Францыска Скарыны, з берагоў Дняпра: з вёскі Пярэзелкі Лоеўскага раёна. Вучань вядомых твораў Сяргея Каткова і Віталія Цвіркі. Цяпер да таго ж — сябар Саюза мастакоў Малдовы, намесніка старшыні рэспубліканскай грамадскай арганізацыі “Беларускае таварыства ў Рэспубліцы Малдова”. Пра тое, што не згубіўся таленавіты беларус і ў замежжы, сведчыць сёлетняя важная падзея: з рук Прэзідэнта Ігара Дадона Вячаслаў Ігнаценка ўвесну атрымаў медаль і пасведчанне на ганаровае званне.

Якое, кажа, па-беларуску гучыць прыкладна так: “Маэстра мастацтваў Рэспублікі Малдова”. Віншуем, зямляк-маэстра!

Ён — сталы наш аўтар, даўні сябар газеты. Час ад часу мы пішам пра ягоныя творчыя дасягненні, персанальныя выставы — якіх было больш за 50, прычым у розных краінах. Мастак з Кішынёва, так складалася, не здраджвае традыцыі: гасцючы ў Мінску, знаходзіць час заглянуць у рэдакцыю “ГР”. Каб падзяліцца навінамі, падарыць чарговую буклет з аўтографам “ад беларуса Малдовы”, ці малдаўскі сувенір, паказаць новыя эскізы на аркушыках-чацвяртушках. У Мінску жывуць ягоныя сябры, сярод іх і вядомы майстар пейзажа Валеры Шкаруба, унікальная майстрыха-мастачка Любові Кірылава — яны з сястрой працуюць у рэдкай аўтарскай тэхніцы ў стылі “АртДэка”. Дарэчы, пра выставу сясцёр-мастачак Веры Блінцовай і Любові Кірылавай мы калісь пісалі з адметным падза-

Вячаслаў Ігнаценка — сябар газеты “Голас Радзімы”

галоўкам “На выстаўцы ў мінскім Палацы мастацтва гулялі вышываныя каты і расцвіталі

тканевыя лілеі” — гл. “Вышываны крэатыў” — ГР, 6.10. 2008. → **Стар. 3**

НАПЯРЭДАДНІ

Свята, Слонім, сустракай!

Горад над Шчараю рыхтуецца стаць сталіцаю Дня беларускага пісьменства

У чарговы раз Беларусь рыхтуецца святкаваць Дзень беларускага пісьменства. Так робіцца штогод у першыя выхадныя верасня з 1994 года. Сталіцай свята становяцца гарады, што маюць славу гістарычных цэнтраў культуры, навукі, кнігадрукавання. Нацыянальны аргкамітэт па падрыхтоўцы й правядзенні Дня беларускага пісьменства ўзначальвае намеснік Прэм’ер-міністра Беларусі Ігар Петрышэнка.

Да свята шмат чаго зроблена па добраўпарадкаванні Слоніма ды аграгарадка Жыровічы, дзе пройдуць святочныя дзеі. Цэнтральныя з іх — урачыстыя цырымоніі адкрыцця й закрыцця, ушанаванне пераможцаў Нацыянальнай літаратурнай прэміі. У двухдзённай культурнай праграме ў бліжэйшыя выхадныя кожны знойдзе для сябе нешта цікавае.

Напярэдадні свята й мы робім “літаратурны акцэнт” у тэматыцы нумара газеты: больш матэрыялаў пасвячваем тым, хто працуе на ніве беларускай літаратуры, кантактам з творцамі з розных краін. А пра тое, што будзе ў Слоніме — яшчэ раскажам!

Іван Ждановіч

ДА ДНЯ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕНСТВА

Па вострым лязе лёсаў

Роздум вакол кнігі Зіновія Прыгодзіча “Літаратура як лёс. Пра літаратараў і літаратуру”

Ягоная выключная працавітасць у немаладым ужо веку вельмі ўражае. Пару гадоў таму я пісаў пра грунтоўны трохтомнік “Постаці”: “Журналістская трылогія пра сучаснікаў” — ГР, 5.05.2017. Здзіўляўся: старэйшы калега на грунце даверлівых, шчырых гутарак з вядомымі людзьмі культуры й мастацтва Беларусі стварыў трыццаць жыццёва-творчых партрэтаў. Ого, якая праца! Тэксты друкаваліся ў СМІ, потым выйшлі кнігамі. А летась Зіновій Кірылавіч падарыў мне зялёны томік “Літаратура як лёс. Пра літаратараў і літаратуру” — “Кнігу першую” з сяброўскім надпісам, аўтографам і пазнакай “5.XI.2018”. Зусім нядаўна пабачыліся мы ў вестыбюлі Дома прэсы, дзе разам працуем —

і надпісаў мне аўтар “Вечаровае. Пра час і пра сябе”. Кнігу, патлумачыў галоўрэда папулярнага выдання “Гаспадыня. Сямейны часопіс”, выдаў толькі што (сваім коштам, як і ранейшыя) да 75-годдзя: увосень адсвяткуе юбілей. А ўжо выйшлі, казаў, і тры кнігі ягонай асабістай “серыі” “Літаратура як лёс”.

Эх, лёс, лёс... Што мы пра яго ведаем? Можна было б паразважаць і пра нябачнае ласо лёсу ў літаратуры, якое ў свой час, у далёкія 30-я, многіх твораў зваў са свету. І пра вострае лязо таго ўладнага лёсу, што вельмі балюча раніць. Як там у Высоцкага: “Поэты ходят пяткамі по лезвію ножа/ И ранят в кровь свои босые души...”. А ў імя чаго тое ўсё, можа сёння запытаць маладзён-прагматык? Нейкага матэрыяльнага прыбытку за такое працы, пэўна, Зіновію Прыгодзічу няма. Дзе толькі часу ды грошай бярэ працавіты паляшук (з вёскі Лышча родам ён, з Піншчыны), кандыдат філасофскіх навук, даўно прапісаны ў Мінску, на такія рамантычна-затратныя праекты?

Адказ цікаўным знойдзецца ў тым самым “Вечаровым”, дзе аўтар гранічна шчыра піша: “Праца ў часопісе стала не толькі сродкам матэрыяльнага забеспячэння. Яна дала мне таксама выдатную

магчымасць для творчасці. (Во дзе лёс!.. Бо ствараў гэтае выданне Зіновій Кірылавіч з сябрамі з нуля ў сакавіку-красавіку 1992 года, можна сказаць, як выратавальны круг, ад безвыходнасці: былога партработніка проста нідзе не бралі на працу. — Аўт.). Усё лепшае, што напісана мною, напісана ў гэтыя гады. Я маю на ўвазе перш за ўсё трылогію “Постаці”, тры кнігі пра літаратуру й літаратараў ды шэраг іншых дакументальных твораў”. Прычым, удакладняе Зіновій Кірылавіч, ягоны літаратурны набытак высока ўжо ацэнены на дзяржаўным узроўні. Ён — лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі, мае званне “Заслужаны дзяч культуры Рэспублікі Беларусь”.

Прышоў жа ў дакументальную літаратуру, “прыкіпеў” да яе назаўсёды мой старэйшы сябар дзякуючы журналістыцы. Мы, дарэчы, абодва “звяздоўцы”: ён працаваў у старэйшай беларускай газеце “Звязда” ў 1967–77 гадах (якраз тады я ў школе вучыўся...), а наша газета “Голас Радзімы” год таму трапіла пад крыло Выдавецкага дома “Звязда”. Лёсы, бач ты, сышліся... Лёс і тое, што знаёміў нас вялікі пісьменнік Янка Сіпакоў: мы ў 90-я з Іванам Данілавічам попалеч працавалі ў рэдакцыі часопіса “Беларусь”,

Кнігі Зіновія Прыгодзіча

куды запрасіў нас галоўрэда Аляксандр Шабалін — сябар Зіновія Прыгодзіча. Што да праекта “Літаратура як лёс”, то магчымым ён стаў, пэўна ж, якраз дзякуючы вялікаму колу сяброў і знаёмых Зіновія Кірылавіча, сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі, у колах літаратараў. Ну так склаўся лёс: з лютага 1977-га ён, яшчэ пісьменнік-пачатковец, працуючы ў адзеле культуры ЦК кампартыі Беларусі, курыраваў якраз літаратуру. (Праўда, нядоўга: у хуткім часе змяніў на пасадзе памочніка сакратара ЦК Кузьміна вядомага журналіста, і сябра свайго, Аляксандра Шабаліна.) → **Стар. 6**

ISSN 0439-3619

9 770439 361003 1 9 0 1 6

КУЛЬТУРНЫ ДЫЯЛОГ

У Ташкенце — па-беларуску

На круглым сталі “Беларуска-ўзбекскія літаратурныя сувязі”, які прайшоў у Мінску, рэктар Ташкенцкага дзяржуніверсітэта ўзбекскай мовы й літаратуры імя Алішэра Наваі Шухрат Сіражыдзінаў прапанаваў стварыць у гэтай навучальнай установе Цэнтр беларускай культуры

У мінулым нумары мы пісалі пра візіт у Беларусь Прэзідэнта Узбекістана Шаўката Мірзіёева, пра Дні культуры Узбекістана ў нашай краіне, адкрыццё ў Мінску помніка Алішэру Наваі, першы Форум рэгіёнаў Беларусі ды Узбекістана, іншыя важныя падзеі: “Паміж Мінскам і Ташкенце” — ГР, 14.08.2019. Падалі ў тэксце фотаздымак з беларуска-ўзбекскага круглага стала. Цяпер пра тую імпрэзу — падрабязней.

Круглы стол “Беларуска-ўзбекскія літаратурныя сувязі” праходзіў 31 ліпеня ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы. Ладзілі яго супольна Мінінфармацыі Беларусі, Выдавецкі дом “Звязда” і Амбасада Узбекістана ў Беларусі. Гэта была не шараговая — знакавая сустрэча творчай і навуковай інтэлігенцыі дружальных краін. Мяркуйце самі. З узбекскага боку ў пасяджэнні паўдзельнічалі старшыня Камітэта па міжнацыянальных зносінах і сяброўскіх сувязях з замежжымі краінамі пры Кабінеце міністраў Узбекістана Рустамбек Курбанаў, старшыня Саюза пісьменнікаў Сіражыдзінаў Саідаў, старшыня Акадэміі мастацтваў Акмал Нурыдзінаў, рэктар Ташкенцкага дзяржуніверсітэта ўзбекскай мовы й літаратуры імя Алішэра Наваі Шухрат Сіражыдзінаў. Прыехалі на гістарычную Бацькаўшчыну, паўдзельнічалі ў размове й нашы супляменнікі з далёкай краіны: старшыня Ташкенцкага гарадскога беларускага нацыянальнага цэнтру “Світанак” Святлана Дудзюк і прафесар Узбекскага дзяржуніверсітэта сусветных моваў Анатоль Ліхадзіеўскі.

З беларускага боку ў сустрэчы паўдзельнічалі супрацоўнікі ВД “Звязда”, прадстаўнікі часопісаў “Польмя”, “Маладосць”, Купалаўскага

Госці з Узбекістана знаёмяцца з экспазіцыяй у Купалаўскім музеі

ды Коласаўскага музеяў, паэты-перакладчыкі ўзбекскай літаратуры, прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі.

Сімвалічна, што якраз у Купалавым доме развіваецца беларуска-ўзбекскія культурны дыялог. На сустрэчы згадалі пра беларускага паэта, перакладчыка, літаратуразнаўцу Сцяпана Ліхадзіеўскага (1911–1979). Родам ён быў са Случчыны, з вёскі Баславічы (цяпер Барок). Добра вядома, што 20–30 гадах ён сустракаўся з Янкам Купалам, а ў 1943-м браў удзел у вечары памяці паэта ў Ташкенце. А там у гады Другой Сусветнай вайны знайшлі прытулак многія беларусы, сярод якіх і Якуб Колас. Што да самога Сцяпана, то ў 1933-м ён быў рэпрэсаваны, высланы на 3 гады ў Казахстан, а ўрэшце перабраўся ў Ташкент. Быў рэабілітаваны ў 1956 годзе, стаў доктарам філалагічных навук, прафесарам. Як кажуць, па слядах бацькі пайшоў яго сын — сёння прафесар Анатоль Ліхадзіеўскі.

На сустрэчы адзначалася: і беларусы, і ўзбекі беражліва ставяцца да

гістарычнай памяці. Моцна паяднала нашыя народы й векапомная вайна, барацьба супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў. Дырэктар выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі” Уладзімір Андрэвіч прадставіў на круглым сталі кнігу “Победа на всех. Беларусь — Узбекістан”. Яна пра воінаў-узбекаў, якія змагаліся з ворагамі ў Беларусі. Рустамбек Курбанаў казаў пра ўшанаванне памяці герояў Вялікай Айчыннай ва Узбекістане. Запэўніў: камітэт, які ён узначальвае, заўсёды будзе падтрымліваць супраць у сферы культуры, у тым ліку й літаратурныя пераклады. А рэктар Ташкенцкага дзяржуніверсітэта ўзбекскай мовы й літаратуры імя Алішэра Наваі Шухрат Сіражыдзінаў у працяг такой супрацы прапанаваў стварыць ва ўзбекскім універсітэце Цэнтр беларускай культуры. Вучоны параўнаў Янку Купалу з Алішэрам Наваі: яны ж абодва выступалі за зберажэнне нацыянальнай ідэнтычнасці, роднай мовы.

Іван Іванаў

ПРАЕКТЫ

Паяднаньня з Туркменістанам

Разам сабраны творы паэтаў, празаікаў, драматургаў, якія друкаваліся ў туркменскім друку, туркменскіх выдавецтвах ці то пісалі свае творы, пакідаючы іх на той час у рукапісе, з 1918 па 2018 гады

Праект грандыёзны і па-свойму ўнікальны. Ён дасць магчымасць сучаснаму чытачу зазірнуць у розныя перыяды грамадска-палітычнага, сацыяльна-эканамічнага жыцця Каракумскага краю. Палітру мастацкага светабачання складуць творы Бекі Сейтакава, Таўшан Эсенавай, Хідыра Дзяр’яева, Чары Ашырава, Сейітніяза Атаева, Керыма Курбаннапесава, Каюма Тангрыкуліева, Нуры Байрамава, Амандурды Джанмурадава, Курабанназара Эзізава і многіх іншых. З пісьменнікаў, якія бліжэй па часе, анталогія пазнаёміць з Какабаем Курбандурдыевым, Атагельды Караевым, Курбанназарам Дашкынавым...

“Праект задуманы так, каб паказаць усю шырыню літаратурнай прасторы Туркменістана, — расказвае

вядомы туркменскі паэт, празаік, перакладчык Агагельды Аланазараў. — Увойдучы ў “анталогію стагоддзя” й беларускія аўтары, сярод якіх Міхась Карпенка, Мікола Калінковіч, Алесь

Варта нагадаць, што падоўгу жылі й працавалі ў Туркменістане іншыя беларусы: Аркадзь Марціновіч (туркменскія старонкі ёсць у яго раманах “Не пакідай слядоў маіх”), Барыс Мікуліч (у Ашхабадзе ён напісаў істотную частку “Аповесці для сябе”), Васіль Ткачоў (яго апавяданні для дзяцей друкаваліся ў туркменскай перыёдыцы ў 70-я гады, у Ашхабадзе пісаў кнігу апавяданняў “Дзень у горадзе”. Выразна “туркменскае” там апавяданне “Казан”).

Дарэчы, і з Беларуссю звязаны шмат хто з пісьменнікаў Туркменістана. На Віцебшчыне ў гады Вялікай Айчыннай вайны змагаўся з фашыстамі празаік Ашыр Назараў. У газеце 3-га Беларускага фронту “Красноармейская правда” (выходзіла яна і па-туркменску) служыў Аннакулі Мухамедаў. З Гомелем быў звязаны лёс гістарычнага раманіста, стваральніка мастацкага партрэта заснавання Расійя Каракумаў Валажціна Рыбіна — ён быў адзначаны званнем народнага пісьменніка Туркменістана.

Мікола Берлеж

Алесь Карлюкевіч з калегам з Туркменістана ў час працы Нацыянальнай выставы-кірмашу ў Ашхабадзе. 2015 г.

Карлюкевіч. Усе яны ў розныя дзесяцігоддзі жылі ў Туркменістане, друкаваліся ў нашых газетах і часопісах — “Ашхабад”, “Яшлык” (“Юнацтва”), “Савет эдэбяты” (“Савецкая літаратура”), “Эдэбят ве сунгат” (“Літаратура і мастацтва”). У Ашхабадзе выходзілі іх паэтычныя, празаічныя, публіцыстычныя кнігі”.

СА СТУЖКІ НАВІН

У цэнтры ўвагі — рэгіёны

Прэзідэнт Беларусі наведаў Іўеўскі раён Гродзеншчыны. Аляксандр Лукашэнка традыцыйна цікавіўся ходам уборачнай кампаніі, ураджайнасцю сельгаскультур, агульным станам спраў у сельскай гаспадарцы раёна, Гродзеншчыны. А ў хуткім часе, казаў, вывучыць сітуацыю ў сферы першапачатковай перапрацоўкі льну, наведае Карэлічы, потым Дзятлаўшчыну — там ёсць сучасныя заводы.

Наведваючы Іўе, Прэзідэнт меў на мэце паказаць, што і ўскраіны абласцей павінны развівацца як мае быць. У краіне ўжо актыўна займаюцца рэгіянальным развіццём: Аляксандр Лукашэнка нядаўна пабываў на паўднёвым усходзе Магілёўшчыны, на усходзе Гомельшчыны (Веткаўскі раён). Цягам гадоў вядзецца планамерная праца па аднаўленні патэнцыяла так званых чарнобыльскіх раёнаў. На чарзе Глускі раён (Магілёўшчына) і Крупскі (Міншчына). Хоць яны і не валіўтаральныя, удакладніў Прэзідэнт, аднак “там жа нашы людзі жывуць”.

Прэзідэнт з таленавітымі людзьмі Іўя

Аляксандр Лукашэнка ў ходзе рабочай паездкі знаёміўся з работай прыватнага вытворцы сельгас-тэхнікі “ЛідаТэхмаш”, пабляцаў аказаць садзеянне ў вырашэнні некаторых пытанняў, нават прапанаваў сваю падсобную гаспадарку як месца для правядзення выпрабаванняў новых агрэгатаў. Абмяркоўваліся пытанні змяншэння выкарыстання ў краіне пластыка, больш актыўнага развіцця вытворчасці вокан з драўлянымі рамамі, драўлянай тары.

Прэзідэнт знаёміўся таксама з Іўеўскім цэнтрам культуры, яму паказалі дзіцячы спектакль (ігралі юныя артысты з мясцовай дзіцячай школы мастацтваў), выступаў народны ансамбль музыкі “Чабарок”, створаны ў 1988 годзе. Усе артысты атрымалі ад Аляксандра Лукашэнка ў падарунак шакалад “Прэзідэнт”. Кіраўнік дзяржавы наведаў таксама Цэнтр рамёстваў, выставу майстроў народнай творчасці, а на заканчэнне візіту меў зносіны з жыхарамі райцэнтру.

І танкі нашы — хуткія!

На фінальным этапе “Танкавага біятлона-2019”, які праходзіў у падмаскоўным Алабіна, упершыню за ўсю гісторыю спаборніцтваў каманда Беларусі ўзялася на другую прыступку. Пра тое паведамілі

Беларускі экіпаж пасля фінішу

ў прамой трансляцыі на тэлеканале “Звязда”. Раней максімальным дасягненнем нашай каманды была бронза ў 2013 і 2018 гадах. Сёлета ж нашы танкісты моцна прайшлі трасу, саступіўшы толькі камандзе Расіі. За першыно змагаліся 23 каманды з краін Еўропы, Азіі, Афрыкі ды Лацінскай Амерыкі.

3 Брэста да Полацка

Больш за месяц, з 2 жніўня па 6 верасня доўжыцца Усебеларускі хрэсны ход, прысвечаны памяці мітрапаліта Іосіфа (Сямашкі) і 75-годдзю Вызвалення Беларусі. Шлях пілігрымаў — а гэта 619 кіламетраў — пралягае са Свята-Афанасьеўскага мужчынскага манастыра ў Брэсце да полацкага Спаса-Еўфрасіннеўскага манастыра. Паломнікі ў час хрэснага ходу здзяйсняюць бесперапынныя малітвы на ўсім шляху, набажэнствы ў праваслаўных храмах.

Падрыхтаваў Іван Ждановіч

ГОД МАЛОЙ РАДЗІМЫ

Зорны жнівень мастака

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

А яшчэ ў Мінску жыве сын мастака Мсціслаў — псіхолаг, працуе ў адной з кампаній спецыялістам па кадрах. Так што ў Мінску спадару Вячаславу — цёпла і ўтульна.

На гэты раз у рэдакцыі мы й сфатаграфавалі яго з чарговым,

каўшчыне свае работы. Яго пачулі, прапанову падтрымалі. Паколькі меркавалася паказаць у асноўным невялікія памерам пейзажы Беларусі й Малдовы, эскізнага плана, то Алена прапанавала зрабіць экспазіцыю ў прахадной галерэі, у гістарычнай частцы палаца. Праз

беларускія, з Лоеўшчыны пад Гомелем, ёсць некалькі з Малдовы”.

У размове згадаў, што ў Гомелі ў Карціннай галерэі Гаўрылы Вашчанкі ў 2014-м ён упершыню выстаўляўся: тады прадставіў абстрактныя кампазіцыі. Цяпер паказвае рэалістычны жывапіс — як своеасаблівую творчую справаздачу землякам у Год малой радзімы.

Хваляваўся: як пройдзе вернісаж? Мы разважалі, што, на добры толк, на падобныя імпрэзы варта б запрашаць (а ў Малдове ёсць практыка: рассылаць і разнісіць запрашэнні) вядомых людзей рэгіёна: прадстаўнікоў улады, творчай інтэлігенцыі, настаўнікаў, журналістаў... Тады гэта будзе сапраўды культурная падзея. Бо не сакрэт: судакарненне з высокім мастацтвам усім на карысць, незалежна ад узросту, прычым — у любую пару, пры любым грамадскім ладзе. У любую эпоху, нават інтэрнэце.

...Здаецца, у Гомелі ўсё склалася найлепшым чынам. Калі Вячаслаў тэлефанаваў у рэдакцыю пасля вернісажу, то

быў вельмі ўсцешаны: святочнаю атмасферай, цікаўнасцю гамельчан да мастацтва. Пачуў шмат шчырых, цёплых словаў ад землякоў, у тым ліку і калег-мастакоў, ад прадстаўніка Гомельскага аблвыканкама Сяргея Разанава. Мастак папрасіў праз газету выказаць вялікую ўдзячнасць кіраўніцы Беларускага культурнага цэнтара ў Кішынёве Ганне Бабінай. Па-першае, дзякуючы ёй былі аформлены ў прыгожыя рамкі выставачныя працы, зроблены

На карціне В. Ігнаценкі — родныя мясціны

выставачныя буклеты. Па-другое, Ганна Яўгенаўна выкупіла ў мастака й падарыла музею-палацу ягоную працу “Ладдзя Харона” з “Чарнобыльскага цыклу” — у дадатак да карціны “Рыжы лес”, падаранай раней.

Іван Ждановіч

Вячаслаў Ігнаценка з сябрамі на Гомельскім вернісажы

гомельскім буклетам у руках. Запрашаў на выставу, але ж... Мы размаўлялі па тэлефоне з куратаркай выставы Аленай Калугінай. Даведаліся, што летась мастак, як быў у Гомелі, заяўку пакінуў, каб выставіць на Баць-

яе ходзяць наведнікі-турысты. Мастаку рашэнне прыйшлося даспадобы. “Адабралі 34 работы, — удакладняе Вячаслаў. — Гэта эцюды памерам 30 на 35 і чатыры большыя працы на палатне. У асноўным пейзажы

Дарчы. На сайце Гомельскага палацава-паркавага ансамбля пададзена інфармацыя пра цікавы мастацкі праект-выставу “100 гадоў. 100 імёнаў” (і на афішы выставы Вячаслава Ігнаценкі ёсць такія лагатып), падрыхтаваны Беларуска-беларускім саюзам мастакоў. З усіх куткоў Беларусі (ёсць і з замежжа!) пад дахам палаца сабраны працы сяброў БСМ, ураджэнцаў Гомельскай зямлі, той самай малой радзімы, пад знакам якой другі год праходзяць шматлікія культурныя імпрэзы. У экспазіцыі — рознакалеравы дыван мастацтва, зроблены з нітак, якім на Гомельшчыне выток. Цэлых сто твораў мастацтва ў розных тэхніках і жанрах прадстаўлена ў адным месцы!

СУПОЛЬНАСЦЬ

Італьянская “Фелічыта” і карэйскі k-рор

3 канца мая па канец верасня доўжыцца сезон святаў нацыянальных культур у Верхнім горадзе ў Мінску

Беларусь — краіна шматнацыянальная, і тое можна пабачыць на свае вочы ў Верхнім горадзе. Адкрываў сезон святаў нацыянальных культур напрыканцы мая самабытны беларускі фест “Вясновы букет”, а 1 чэрвеня мы знаёміліся з культурай Швецыі. Кітайцы закрываюць сезон 28 верасня. Усяго сёлета 15 розных нацыянальнасцяў, прадстаўнікі многіх з якіх жывуць у Беларусі, знаёмяць мінчан са сваёй культурай. Амбулады згаданых краін, а таксама Расіі, Польшчы, Вялікабрытаніі, Італіі, Карэі, Эстоніі, Украіны, Грузіі, Арменіі, Азербайджана, Малдовы, Грэцыі ды Ізраіля, дапамагаюць сваім грамадзянам патрапіць у Мінск і выступіць тут з цікавай і насычанай праграмай.

У чэрвені сваю нацыянальную самабытнасць, дасягненні дэманстравалі Швецыя, Расія, Польшча й Вялікабрытанія. Швецыя разгарнула ў Верхнім горадзе 17 пляцовак, сярод якіх турыстычная, спартыўная, індустрыяльная, аўтамабільная, а таксама пляцоўка віртуальнай рэальнасці. У эказоне наведнікам прапанавалі эканпрадукты, паказалі экаспектакль. Стэгольмскія й беларускія клоўны паўдзельнічалі ў парадзе, зладзілі шоу мыльных бурбалак. Упершыню прайшлі спаборніцтва дарожна-будаўнічай тэхнікі, а іх пераможцы цяпер змогуць паехаць на экскурсію ў шведскі горад Эскільстуна. Было на свяце Швецыі шмат музыкі. Многім запомніўся выканаўца лірычных баладаў

Эстонскія танцавальныя калектывы “Куу”

Йенс Лекман, шведскі хор, выступленне спявачкі й пераможцы “Еўрабачання-2012” Лорын і групы J: Морс.

Вялікабрытанія паўдзельнічала ў фестывалі другі раз. Свята пачыналі валыншчыкі Каралеўскага ірландскага палка, якія шэсцем прайшлі ад Амбулады Вялікабрытаніі да галоўнай сцэны каля Рагушы. Шэраг англійскіх твораў быў упершыню ў той дзень прадстаўлены на беларускай мове. Письменнік Найджэл Робертс прэзентаваў сваю кнігу “Гід па Беларусі”. На фуд-кортах гасцям прапанавалі стравы, згатаваныя па рэцэптах брытанскай кухні.

Амбулада Італіі падаравала свята ў Мінску ў чацвёрты раз — тое было 13 ліпеня. Спачатку выступалі сцяганосцы з камуны Сант-Эльпідыя-а-Марэ. У той дзень гучала класічная й папулярная італьянская музыка, прайшло “Шоу піццайола”, паказ мод, майстар-класы па футболе і ўрокі прыгажосці. У знак сяброўства паміж Італіяй і Беларуссю на сцэне разам выступалі артысты абедзвюх кра-

ін. Па горадзе разносіліся такія знаёмыя для беларусаў песні, як “Фелічыта” і “Лашата мі кантарэ”. Госці спрабавалі італьянскія піцу, лазанню й брускету.

Жнівень у Верхнім горадзе распачалі карэйцы. Урачыстасць адкрываў Амбуладар Рэспублікі Карэя ў Беларусі Тхэ Чжун Ёль. Музыкае шоу на нацыянальных ударных інструментах самульнарны паказаў калектыв “DoodulSori”. Можна было пачуць і модную музыку k-рор, якая

ўзнікла ў Паўднёвай Карэі ды мае мільёны прыхільнікаў сярод моладзі па свеце. Мы даведаліся пра гісторыю карэйскага народнага касцюма “ханбок”, ацанілі выступленне ансамбля карэйскай культуры “Арыранг” Асацыяцыі беларускіх карэйцаў у Мінску.

10 жніўня ў Верхнім горадзе выступалі эстонцы: у дзень нацыянальных культур паўдзельнічалі другі год запар. Олівер Манглус, кіраўнік эстонскай суполкі “Ластаўка” ў Беларусі, пастараўся запрасіць на свята гурты з краіны, дзе нарадзіўся. Пры падтрымцы Амбулады Эстоніі змаглі выступіць камерны хор “Кунгла” (Вільяндскага павета), Моладзевы духавы аркестр Хар’юмаа і Струнны аркестр Хар’юмаа (Хар’юскага павета). Парадаваў глядачоў і фальклорны гурт “Лійсо” з Таліна, жаночы танцавальны калектыв “Куу” з Пярнускага павета, а таксама народны танцавальны калектыв “Каякас” з горада Пярну. Ужо ў другі раз перад мінчанамі выступіў духавы аркестр Saxson з Пярну. У аркестры граюць 2-3 пакаленні музыкантаў, ім ад

13 да 78 гадоў. Самыя старэйшыя пачыналі граць у аркестры яшчэ ў 70-х гадах. Артыст Марка Матверэ з Таліна выканаў песні выбітнага эстонскага савецкага опернага і эстраднага спевака Георга Отса (эст. Georg Ots, 1920–1975). Беларусам спадабалася й музыка, якую гралі піяністка з Таліна Тарма Ээсперэ і баяніст з Пярну Маргус Луур. Гасцей эстонцы частавалі рыбнымі стравамі, згатаванымі па адмысловых рэцэптах. Не абышлося і без тэхнічных навінак: сваю прадукцыю прэзентавала эстонская транспартная кампанія “Lux Express”.

Грузінскі фестываль “Тбілісоба” распачаўся 24 жніўня. Яго хедлайнерам стаў адзін з самых папулярных калектываў Грузіі “Мгзавребе”. Гурт стварыў Гігі Дзедаламашвілі, ён выступае ў стылі рок-фолк. Папулярнасць да яго прыйшла пасля выхаду фільма “Город мечты”, у якім “Мгзавребе” выканаў свой саундтрэк. Слухачы цёпла віталі й вядомы калектыв з Грузіі “Швіджаца”, а таксама ўладальніка першай прэміі сёлета “Славянскага базара ў Віцебску” Георгія Путкардзе.

Усяго ў жніўні святы нацыянальных культур зладзілі 5 краін: Карэя, Эстонія, Украіна, Грузія, Арменія. У верасні праграма ў Верхнім горадзе будзе не менш насычанай: мы пабачым святы ад Азербайджана, Малдовы, Грэцыі, Ізраіля, Кітая.

3 2015 года, калі пачалі ладзіцца дні нацыянальных культур у Мінску, адбылося каля 40 такіх святаў.

Ганна Лагун. Фота аўтара.

Эстонскія кухары частавалі гасцей рыбай

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Дзякуем вам, вызваліцелі!

Беларускія суполкі далучаны да ўручэння медалёў “75 год вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў” ветэранам з замежных краін

Удзячная Беларусь памятае подзвігі тых, хто вызваляў яе ад ворагаў. Мы пісалі ў мінулым нумары, што ў латышскім Даўгаўпілсе ўручаны медалі ветэранам: “Даніна ўдзячнасці, даніна павагі”. (ГР, 14.08.2019.) Паступаюць паведамленні пра тое і з іншых месцаў. Напрыклад, з Украіны Таццяна Дзяменнікава, кіраўніца Мікалаеўскага абласнога нацыянальна-культурнага таварыства беларусаў “Голас Радзімы” піша: “2 жніўня актывісты суполкі паўдзельнічалі ў хвалючай імпрэзе — ва ўручэнні юбілейных медалёў ветэранам Мікалаеўшчыны, якія ўдзельнічалі ў вызваленні нашай Бацькаўшчыны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Нямногія з 20 ўзнагароджаных прыйшлі на сустрэчу: толькі пяцёра, і адзін з медалёў атрымлівала жонка ветэрана. Мы пачулі шмат шчырых слоў падзякі за высокую ўзнагароду на адрас Прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі, Амбасадара Беларусі ва Украіне Ігара Сокала”.

На ўрачыстасці працавалі мясцовыя тэлежурналісты, а беларускі гурт “Родныя напевы” падарыў ветэранам песні. Сярод іх — і добра вядомая “Касіў Ясь канюшыну”. Як піша Таццяна, вялікую арграбату давялося правесці Амбасадзе Беларусі ва Украіне, суполцы “Голас Радзімы”, Мікалаеўскім аб-

ніца старшыні суполкі) у выхадныя ці пасля работы ўдзвюх ездзілі па ўсім горадзе: уручалі медалі астатнім ветэранам. “Куплялі кветкі, беларускі шакалад. Яшчэ нам з Амбасады прывозілі прыгожыя календары, даведнікі па Мінску, выдадзены да другіх Еўрапейскіх гульніў, дык мы іх таксама дарылі ветэранам. Прыходзілі дамоў стомленыя, але задаволеныя.”

Таццяна даслала й здымкі з тых цёплых дамашніх сустрэч з ветэранамі. Уладзімір Ганчарэнка, піша, багата чаго раскажаў і паказаў, калі беларускі былі ў яго ў гасцях: лісты з фронту 1943 года, сваю ваенную сумку, нават коўдру, прабітую кулямі, ваенныя фотаздымкі, узнагароды. У ветэрана ёсць і юбілейны медалі да 70-годдзя Вызвалення, ён ваяваў на 3-м Беларускам фронце, у складзе 146 стралковага палка.

Ветэран Аркадзій Кордзік раскажаў дзвюм Таццянам, што яго жонка, ужо нябожчыца, родам была з Касцюковіцкага раёна Магілёўшчыны. У часе вайны яны пазнаёміліся ў Гомелі — там і цяпер жывуць сваякі ветэрана. Ён ваяваў на 1-м Беларускам фронце, удзельнічаў у аперацыі “Мазыр — Калінкавічы”, атрымаў там Ордэн славы III ступені. Усе, каго наведалі актывісты беларускай суполкі, дзякавалі за ўвагу да іх з боку Беларусі, а таксама й прыгожым валанцёркам, якія прынеслі медалі ветэранам дадому.

Падрабязнасці пра тых, каму ўручаліся ўзнагароды ў Мікалаеўе, ёсць у нэце — Таццяна дае спасылку <http://melochi-jizni.ru/fogum/49-1549-14>. Яна ж дзеліцца цікавым досведам: суполка стварае электронную базу дадзеных па ветэранах Мікалаеўшчыны, ваенныя лёсы якіх звязаны з Беларуссю. У ёй, мяркуецца, будзе кароткае апісанне іх біяграфій, фотаздымкі, меркаванні пра Беларусь і беларусаў. Звесткі, плануецца актывісты суполкі, спатрэбяцца і надалей: калі будзем адзначаць 75-годдзе Вялікай Перамогі.

Што ж, каштоўная ініцыятыва! Варта падумаць над такімі праектамі таксама іншым беларускім суполкам замежжа. Скажам, на сайце Пасольства Беларусі ў Расіі мы знайшлі тэкст пра тое, што ветэранам Забайкальскага і Краснаярскага краёў, Іркуцкай вобласці ды Рэспубліцы Бурація, Хакасіі, Тывы ўручаны юбілейныя медалі ў гонар 75-годдзя Вызвалення Беларусі. Паведамляецца: “Дзякуючы аператыўнай рабоце ваенных камісарыятаў удалося адшукаць 64 нашых жывых ветэранаў і ўручыць ім медалі, а таксама віншаванні ад імя Прэзідэнта Беларусі

Л. Урванцава ўручае медаль Якаву Анброху

Аляксандра Лукашэнкі”. А ці паўдзельнічалі ў патрыятычнай працы беларускія суполкі — невядома.

Пра тое, што ўзнагароджваюцца ветэраны і ў Заураллі, нам паведаміла кіраўніца Курганскага нацыянальнага цэнтра беларусаў Зауралья “Батькавічына” Людміла Урванцава. У прыватнасці, ветэранам Далматойскага раёна, якія 75 гадоў таму прымалі непасрэдна ўдзел у баях па вызваленні Беларусі, памятных медалі ўручаў асабіста кіраўнік райадміністрацыі Пётр Палухін. Там узнагароды атрымалі Раіса Міхайлаўна Жарава, Лідзія Данілаўна Усольцава і Рыгор Аляксандравіч Чарапанаў. Сама ж Людміла Урванцава ўручыла юбілейны медалі ветэрану Якаву Анброху, сказаўшы пры тым: “Дзякуй вам, што выратавалі маю любімую Беларусь!”. Якаў Мееравіч нарадзіўся ва Украіне, удзельнічаў у вызваленні Беларусі, а жыве ў Расіі. Бацькі, раскажаў, былі медыкі, вучылі яго: трэба дарыць людзям добро. Таму й паступіў юнак перад вайной у Ленінградскую ваенна-медыцынскую акадэмію, адкуль з другога курса добраахвотнікам пайшоў на фронт. Выратаваў, вынесшы з палёў бою, звыш 800 жыццяў савецкіх салдат. Як самому ўдалося выжыць? Досвед ветэрана заслугоўвае павагі: “Галоўным на фронце для мяне было — выратаваць жыццё байца. Адзіным страхам для мяне было не паспець своечасова аказаць дапамогу. Прызнацца, нават не думаў пра сваё жыццё, быў упэўнены: калі не сёння, дык заўтра мяне абавязкова заб’юць. У час Вялікай Айчыннай вайны я ўдзельнічаў у вызваленні Літвы, Беларусі. Дзень Перамогі сустрэў у Германіі”.

Пэўна, Усявышні літасцівы да тых, хто ўмее сам рабіць добро. То няхай і нашы добрыя словы, наша ўдзячнасць ветэранам, што вызвалялі Беларусь, надаюць ім сілаў годна трымаць апошні рубяж на жыццёвым шляху.

Іван Ждановіч

Таццяна Дзяменнікава і Аркадзій Кордзік

ласному й райсаветаў ветэранаў, каб вызваліцелі Беларусі атрымалі ад яе дзяржаўныя ўзнагароды: “Усім, хто спрычыніўся да гэтай высакароднай справы — вялікі шчыры дзякуй! Прыемна рабіць людзям добро!”.

Самой Таццяне Дзяменнікавай таксама прыйшлося нямаля папрацаваць. Яна разам з сяброўкай Таццянай Бусько (якая й намес-

ФАРБЫ ЛЕТА

Волга вучыць сябраваць

У Моладзевым форуме “iВолга 2.0” паўдзельнічалі як студэнты з Мінска, так і беларусы Самарскай вобласці

У Міжнародны дзень дружбы, які адзначаецца штогод 30 ліпеня, закрываўся VII Моладзевы форум Прыволжскай федэральнай акругі “iВолга 2.0”, які цэлы тыдзень доўжыўся на самарскай зямлі. Моладзевы актыў Самарскай абласной грамадскай арганізацыі беларусаў і выхадцаў з Беларусі “Руска-Беларускае Братэрства 2000” на чале з Ірынай Глускай таксама там пабываў. Сёлета форум сабраў 2 тысячы хлопцаў і дзяўчат з 14 рэгіёнаў ПФА і 62 суб’ектаў Расіі. Працавала дзесяць змен, прычым адна з іх сабрала прадстаўнікоў дзе-

сяці дзяржаў блізкага замежжа. Беларусь прадстаўлялі студэнты Даніла Лемяшэўскі, Вікторыя Нікіціна з Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта інфарматыкі ды радыёэлектронікі, факультэт інфармацыйнай камунікацыі, а таксама Таццяна Печань, намесніца дэкана факультэта. Беларусы прадставілі ўніверсітэцкі праект “Захоўваючы памяць пра мінулае, будзем будучыню!”, які грунтуецца на дружбе студэнтаў з архітэктарам і скульптарам Валянцінам Занковічам.

Беларусы Самары наведалі форум — бо вакальны ансамбль “Каданс” быў запрошаны ў канцэртную праграму яго ўрачыстага закрыцця. Да таго ж, патлумачыла Ірына Глуская, хацелася пабачыць усё на свае вочы, каб

Прадстаўнікі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта інфарматыкі і радыёэлектронікі на форуме “iВолга 2.0”

скарываць арганізацыйны досвед. Яшчэ — пазнаёміцца з супляменнікамі.

На форуме Ірына Глуская і намеснік кіраўніка моладзевага аддзялення суполкі Георгій Курмакоў нефармальна пагутарылі з Віцэ-губернатарам Аляксандрам Фяцісавым і кіраўніцай гарадской акругі Самара Аленай Лапушкінай. У прыватнасці — пра

ўстанаўленне партнёрскіх адносін між Савецкім раёнам Самары і Заводскім раёнам Мінска. Былі ўзгоднены, атрымалі падтрымку з боку выканаўчай улады праекты па ўсталяванні адукацыйнага й творчага партнёрства між Дзіцячай школай мастацтваў №5 Магілёва і Дзіцячай школай мастацтваў №3 “Младосьць” Самары.

Мікалай Бойка

ПЕРАКЛАДЫ

Украінскія паэты гавораць галасамі свету

У сёмым, ліпеньскім, нумары часопіса “Польмя” за 2019 год ёсць падборка вершаў сучасных украінскіх паэтаў у перакладзе на беларускую мову

Творы пададзены пад традыцыйнай рубрыкай “Галасы свету” з прадмовай Юліі Алейчанкі. Яна, у прыватнасці, значае: “Феномен паскоранага развіцця, цікавы сінтэз славянскіх і еўрапейскіх традыцый, шырыня тэматычнага ахопу характарызуе бягучы літаратурны працэс Украіны. Публікацыя забароненых твораў Расстралянага адраджэння і эмігрантаў, багатыя кантакты з далёкім і бліzkім замежжам, новы погляд на свабоду слова ў многім прадвызначылі кірунак развіцця грамадскай і філасофскай думкі Украіны. Творы Васіля Шклера, Юрыя Віннічука, Юрыя Андруховіча, Аляксандра Ірванца, Юрыя Іздрыка, Марыяны Кіянёўскай, Люко Дашвар, Ігара Астапенкі дужа розныя, але блізкія (і ў лірыцы, і ў эпіцы) нястомнымі пошукамі праўды, непрыгаршаным паказам рэчаіснасці і моцных, часам разбуральных, пачуццяў”.

Кнігі Аляксандра Казінца

“Калі б спыталі мяне, / Якім дрэвам я хачу быць, / Адказаў бы — ялінаю, / Бо жыць мару ў гарах, / Піць вяду горных крыніц. / Адказаў бы — ліпаю, / Неймаверна захоплены / Яе п’янім водарам. / Адказаў бы — дубам, / У якім дыхае сіла / Многіх пакаленняў, / Ведае таямніцы зямлі, / Але ўпарта маўчыць, / Жалудамі адкупляецца,” — з такім вызначэннем творчай пазіцыі да чытача ідзе паэт Аляксандр Казінец (нарадзіўся ў 1988 годзе ў Лубнах, на Палтаўшчыне). Пераклала яго вершы Юлія Алейчанка, як і вершы Ірыны Сажынскай (нарадзілася ў 1994 годзе ў Запарожжы).

А творы Наталлі Дзіціняк (нарадзілася ў 1985 годзе ў Цярнопалі) ды Вікторыі Шэвель (нарадзілася ў 1976 годзе ў горадзе Іванок Кіеўскай вобласці) пераставілі па-беларуску Мікола Адам. Варта зазначыць: проза і паэзія ўкраінскіх аўтараў усё часцей з’яўляецца на старонках беларускай перыёдыкі — у часопісах “Польмя”, “Маладосць”, “Дзеяслоў”, газеце “Літаратура і мастацтва”. Актывіўнымі перакладчыкамі з украінскай ды арганізатарамі беларуска-ўкраінскіх літаратурных сувязяў на сучасным этапе выступаюць Андрэй Хадановіч, Барыс Пятровіч, Святлана Воцінава, Аляксандра Бадак, Людміла Рублеўская, Аксана Спрычан, Юлія Алейчанка, Мікола Адам і шмат хто яшчэ з пісьменнікаў Беларусі.

Сяргей Шычко

У Цюмені — талака

Каштоўны досвед яднання беларускіх суполак на карысць агульнай справы маюць супляменнікі ў Заходняй Сібіры

У беларускіх вёсках па гэты час жыве талака — як спрадвечная традыцыя разам рабіць цяжкую працу: будаваць хату, капаць бульбу, нарыхтоўваць сена... І ў святы продкі нашыя былі разам. Падобныя звычкі беларусы-самаходы захавалі ў Сібіры, дзе суровыя ўмовы жыцця патрабуюць супольных дзеянняў. Цяпер жа ёсць у нас і ў горадзе такая талака: некалькі грамадскіх суполак паядноўваюць намаганні, каб на высокім узроўні правесці значныя імпрэзы — каб усё прайшло як мае быць, душу грэла. Да таго ж не лішнім бывае й добры прыклад іншым паказаць.

Як правіла, часта ў супрацы найстарэйшая Цюменская абласная грамадская арганізацыя “Нацыянальна-культурнае таварыства «Аўтаномія Беларусь»” (ёй цяпер кіруе Марыя Піскун), аддзел беларускай культуры Дома нацыянальных культур “Строитель” на чале з Юліяй Чарапанавай. Далучаецца да талакі нядаўна створаная Рэгіянальная грамадская арганізацыя “Нацыянальна-культурная аўтаномія беларусаў Цюменскай вобласці” (выканаўчы дырэктар Сяргей Сцяцкевіч). Актыўна падключаюцца да розных праектаў Ганаровы генеральны консул Беларусі ў Цюмені Уладзімір Шугля і начальнік адзела Камітэта па справах нацыянальнасці абласной дзяржадна-міністрацыі Сяргей Яфімчык.

А цяпер — канкрэтныя прыклады такой супрацы.

У маі, напярэдадні Дня Перамогі, актывісты дыяспары Клаўдзія Зуева, Сяргей Сцяцкевіч і Таццяна Мецэлева наведлі дома беларусаў-удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, былых вязняў канцлагераў, працаўнікоў тылу. Праходзіла патрыятычная акцыя “Ветэраны жывуць побач” — іх віншавалі са святам, уручалі падарункі, слухалі, запісвалі ўспаміны пра ваенную пару. Ніхто не быў забыты: спісы ветэранаў ёсць у нас, як і тых, хто 75 гадоў таму вызваляў Беларусь. Лашчыла слых валанцёраў, калі трапляліся беларускія слоўцы ў гаворцы Соф’і Пятроўны Саковіч, Алены Дзмітраўны Лебедзевай, Ганны Паўлаўны Башарымавай. Хвалюючай атрымалася сустрэча з Сяргеем Сцяпанавічам Кочкіным: сібірак, якому ўжо 102 гады, аказваецца, вызваляў Мінск у 1944-м! Ён успамінаў родную нашу Беларусь, з цяжкасцю стрымліваючы хваляванне. Бо зямля беларуская тады вызваліцелам нагадвала выпаленае поле. Ветэран гаварыў стоячы, не прысеў нават. На сустрэчы быў і памочнік консула Аляксей Уладзіміравіч Шугля.

А 9 Мая ладзілі мы святочны канцэрт з удзелам запрошаных калектываў і мастацкіх ансамбляў дыяспары. Быў арганізаваны транспарт: прывозілі ветэранаў на канцэрт. Для гасцей працавала выстава-дэгустацыя страў нацыянальнай кухні. Каб лепш пазнаёміць іх з традыцыямі, паказаць адметную культуру беларусаў, мы распавялі пра самыя папулярныя стравы беларускай кухні, да таго ж далі магчымасць іх прадэгуставаць. Каштоўны досвед!

Напрыканцы мая ў Цюмені праходзіў X Міжнародны кангрэс “Кардыялогія на скрыжаванні навук”, у якім бралі ўдзел і вядучыя вучоныя Беларусі. Важнай падзеяй форуму сталі Дні беларускай кардыялогіі, якія прайшлі ўпершыню. На пленарным пасяджэнні выступіў акадэмік, доктар навук, прафесар Юры Астроўскі, які выконваў першыя трансплантацыі сэрца ў Беларусі. З беларускімі вучонымі сустракаўся консул Уладзімір Шугля. Ён гаварыў пра вялікую ролю медыкаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Былі на сустрэчы кіраўнікі беларускіх суполак, а гурты “Спадчына” і “Лянок” душэўна праспявалі для гасцей беларускую “Лявоніху”, і не толькі. Уладзімір Шугля на сустрэчы казаў пра архіепіскапа-хірурга Свяціцеля Луку Война-Ясянецкага, які выратаваў жыцці тысячам салдат. (Дарэчы, ро-

даваў карані ў святога — беларускія: з вёскі Ясянец, якая цяпер у Баранавіцкім раёне, на Брэстчыне. — Рэд.). Уладзімір Фёдаравіч прыводзіў мудрыя разважанні архіепіскапа-хірурга: “Тры рэчы вызначаюць чалавека: праца, сумленнасць, дасягненні. Тры рэчы ў жыцці ніколі не надзейныя: улада, вязенне, дабрабыт. Тры рэчы ў жыцці найбольш каштоўныя: любоў, перакананні, здароўе”.

12 чэрвеня, у Дзень Расіі, беларусы вобласці паўдзельнічалі ў абласным фестывалі “Мост дружбы”. Як заўжды, зладзілі наш падворак, частавалі гасцей традыцыйнымі беларускімі стравамі, спявалі народныя песні, вадзілі карагоды. Фестываль штогод праходзіць у цэнтры Цюмені, на Цвятным бульвары. Губернатар з камандай паплечнікаў, кіраўнікамі дыяспар наведваюць падворкі, ёсць магчымасць бліжэй пазнаёміцца з прадстаўнікамі розных культур, пагаварыць па-свойску, зра-

У цэнтры — Ганаровы генконсул Беларусі ў Цюмені Уладзімір Шугля, злева — старшыня навуковага камітэта кангрэса Вадзім Кузняцоў з лекарамі-кардыёлагамі з беларускай дэлегацыі на Форуме

біць фота на памяць. На фестываль прыехалі: з райцэнтра Вікулава — народны фальклорна-этнографічны гурт “Вячоркі”, з сяла Дзясятава Ішымскага раёна — народны гурт “Жывіца”, з Новобярозаўкі Арамашаўскага раёна — вакальны ансамбль “Бярозка”. Былі й цюменцы: народны ансамбль беларускай песні “Лянок”, народны маладзёжны ансамбль “Палессе”, сямейны вакальны ансамбль “Спадчына”. Выставу работ дэкаратыўна-прыкладной творчасці прадставілі Наталля Габрус і Валянціна Красікава. Майстар-клас па пляценні давала Марыя Падкарытава, і быў яшчэ майстар-клас “Танцём польку беларускую” ад Клаўдзіі Зуевай ды акампаніятара Аляксандра Вахнічава. Усе калектывы паўдзельнічалі ў заключным святочным канцэрте: у лініі там песні на розных мовах.

Гу ліпеня, вядома ж, адзначалі мы 75-годдзе Вызвалення Беларусі, Дзень Незалежнасці. Урачыстасць ладзілі ў ДНК “Строитель”. Поўная зала! І — атмасфера вялікай роднасці, шчырасці, душэўнай цёплыні. Са слязамі на вачах, з заміраннем сэрца. Дэпутаты абласной думы, прадстаўнікі адміністрацыі, ветэраны віншавалі беларусаў з вялікім святам. Віктар Рэйн ад імя абласнога дэпутацкага корпуса падкрэсліў, што гэтае свята — “скрэпа між нашымі краінамі”, што беларусы — “сябры з асобаю пробаю” ды падзякаваў беларусам, што мы ёсць на зямлі Цюменскай. Мікалай Сапегачытаў віншаванне консула Уладзіміра Шуглі. Лётчык грамадзянскай авіяцыі, Герой Расіі, падпалкоўнік ВПС у адстаўцы Уладзімір Шарпатаў даў наказ: “Ніколі не забывайце пра вайну!”. На сцэне былі сцягі дзвюх дзяржаў, дэманстраваліся кадры кінахронікі. Кранальна пачалі ўрачыстасць Таццяна Мецэлева і Сяргей Сцяцкевіч — і настроілі ўсіх на правую шчырых патрыятычных пачуццяў.

Канцэртная праграма была, як заўсёды, разнастайнай, кранальнай, сугучнай тэме. Тры сівыя былыя сувораўцы, цяпер палкоў-

нікі ў запасе, выканалі песню “Апошні бой”. Яны ўспаміналі пасляваенны Мінск, гаварылі, што радасць за Перамогу будзе вечнай. Разам з любімымі ансамблямі “Спадчына”, “Лянок”, “Палессе” з’явіліся на святочнай сцэне новыя ўдзельнікі: дзеці, дзіцячыя гурты. Вучань школы-студыі музычнай творчасці “IMAGESE” Захар Вікулаў, напрыклад, упершыню выступаў перад шматлікай аўдыторыяй. Атрымалася кранальна, пранікліва, і глядчы адгукнуліся бурнымі аваяцямі. Пераемнасць пакаленняў адбылася. Ветэран вайны, беларус Павел Васілевіч Нікіцін, у кіцелі з шматлікімі медалямі, звярнуўся да ўсіх з пажаданнем: беражыце мір, абараняйце Радзіму!

А 6 ліпеня беларусы святкавалі Дзень Івана Купалы (так называюць свята ў Сібіры) ў глыбінцы: з супляменнікамі з сяла Навалокці — гэта Ішымскі раён. Дождж,

праўда, не пускаў на вуліцу, але сцэнар свята быў складзены так умела й цікава, што ў сельскай Цэнтры культуры й вольнага часу прайшло “купанне”, конкурс русалак, і нават праз “вогнішча” скакалі. Усяляк стваралася атмасфера магічнай Купальскай ночы. Былі вянкi, карагоды, загадвалі жаданні, гулялі ў Купальскія гульні, спявалі беларускія песні... Сяльчане актыўна далучыліся да свята, знаёміліся з даўнімі беларускімі традыцыямі, што вельмі важна: сяло заснавалі беларусы-самаходы. Падтрымлівалі “агонь” Таццяна Мецэлева (вядучая, рэжысёр, сцэнарыст), Марыя Піскун і гурт “Лянок”. Яго кіраўніца Клаўдзія Зуева падарыла навалокцеўцам запісаны гуртом кампакт-дыск з беларускімі песнямі, томiк вершаў Уладзіміра Шуглі. Цюменцы стварылі чароўную канцэртна-гульнявую праграму з удзелам і салістаў “Лянка”, і дуэтаў: спявалі Марыя і Мікалай Піскуны (а потым было і трыя з іх унучкай Машай), Святлана і Сяргей Яфімчыкі, Таццяна Мецэлева і Сяргей Сцяцкевіч. Спявалі сола Аляксандр Вахнічаў, Алена Гардубей, Святлана Фёдарова — і яна ж у адной сцэны выконвала ролю Вадзяніка.

Варта згадаць: 6 чэрвеня было й 153-годдзе ўтварэння беларускай вёскі Навалокці. Ёсць надзея, што там утворыцца беларуская грамадская суполка і ўвоўдзе ў склад абласной аўтаноміі. Актывісты з Цюмені гатовыя дапамагчы энтузіястам, а талентаў у вёсцы хапае. Знаходзяць беларусы адзін аднаго!

Напрыканцы ліпеня Цюмень адзначала Дзень горада, якому споўнілася 433 гады. Беларускія калектывы ўдзельнічалі ў гэтым свяце. Рыхтуюцца цяпер упершыню правесці свята Багач, якое па абрадах нагадвае беларускія Дажынкi. Задумі пакуль у сакрэце. Але мы не сумняваемся: калі працаваць дружнаю талакаю, як і належыць беларусам, то ўсё пройдзе як мае быць.

Людміла Бакланова, г. Цюмень

ТВОРЧАСЦЬ

“Шестое чувство”
Уладзіміра Шуглі

На сустрэчы ў Цюменскай абласной навуковай бібліятэцы імя

Дз. І. Мендзялеева з пісьменнікамі рэгіёна вядомы ў Сібіры беларус гаварыў не толькі пра літаратурную творчасць

Паэт, Ганаровы генеральны консул Беларусі ў Цюмені, старшыня суполкі “Саюз-інтэграцыя братэрскіх народаў” Уладзімір Шугля — свой чалавек у літаратурнай супольнасці. Сустрэчу яго з творцамі з літаб’яднанняў рэгіёна адкрыў старшыня аддзялення СП Расіі па Цюменскай вобласці Леанід Іваноў.

Уладзімір Шугля гаварыў з калегамі па прычыне не толькі пра літаратурную творчасць. Ён каратка распавёў аб намаганнях па ўмацаванні гандлёва-эканамічнай, гуманітарнай супрацы між Беларуссю і Цюменскай вобласцю. Нагадаў пра X Міжнародны кангрэс кардыёлагаў “Кардыялогія на скрыжаванні навук”, які прайшоў у Цюмені. Разважаў пра вялікую ролю медыкаў у гады Вялікай Айчыннай вайны, чытаў свае вершы на ваенную тэму.

Далей гаворка ішла пра новы зборнік вершаў паэта “Шестое чувство”, які хутка прыйдзе да чытача. Уладзімір Фёдаравіч дзяліўся развагамі пра тое, чым кіраваўся, збіраючы кнігу. Некаторыя з вершаў прачытаў пад шчодрый апладысменты. Тыя, хто знаёмы з яго творчасцю, звяртаюць увагу на высокі маральны зарад паэтычных радкоў. У іх — і роздумнасць над жыццём, і тонкае спасціжэнне рухаў душы, і жывое спіраванне-гульня ўзвышаных думак і глыбокіх пачуццяў. Уладзімір Шугля выдаў шэраг зборнікаў лірыкі, выйшлі кампакт-дыск і зборнік песень “Свет души” (кампазітар Кацярына Чарнышова). У 2019 годзе Расійскі саюз пісьменнікаў узнагародзіў яго медалём “Александр Пушкин 220 лет” — за ўнёсак у развіццё рускай культуры й літаратуры, а таксама медалём “Владимир Маяковский 125 лет”.

І на гістарычнай Бацькаўшчыне (родавыя карані Уладзіміра Шуглі па бацьку — з вёскі Руціца Карэліцкага раёна Гродзеншчыны, па маці — з Барысава) паэт ушанаваны: нагрудным знакам Саюза пісьменнікаў Беларусі “За вялікі ўклад у літаратуру”, медалём “Максім Багдановіч” Мінскага гарадскога аддзялення СПБ. Па выніках конкурсу “Лепшы твор-2013” прэмія й дыплом II ступені ў намінацыі “Паэзія” прысуджаны яму, сябру Саюза пісьменнікаў Беларусі — за кнігу вершаў “Чацвёртае вымярэнне”. Летася паэт стаў лаўрэатам Літаратурнай прэміі імя Максіма Танка — за кнігу вершаў “Імя твое”.

Клаўдзія Зуева, г. Цюмень

ЛІНЯ ЛЁСУ

Вялікая сіла малітвы

Непрыдуманая гісторыя пра тое, як ацалела ў вайну мая родная палеская вёска Лышча

Сёлета мы адзначаем 75-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Розныя гісторыі памятаюць людзі пра ваенны час. І мне хочацца расказаць сваю, тое, што малым дзяўчом сама бачыла-перажыла.

Я нарадзілася на Піншчыне ў Лышчы, і маё ранняе дзяцінства прайшло ў тым казачным месцы. Вёска вялікая, дзве шырокія роўныя вуліцы раскінуліся накрыв. Адна пачыналася ад Шматавага канца, ішла амаль да вёскі Забараўцы. Другая — шырокі гасцінец — перасякала яе, вяла ад Дабраслаўкі да Лагішына. Калі на гасцінцы стаць тварам да Лагішына, то справа за вёскай можна было бачыць шырокі поплаў за паўнаводнай ракой Вісліцай, за якой пачыналася бясконае дрыгвяністае балота. Злева ад гасцінца падступаў дрымучы лес.

Пад лесам у канцы вёскі, перад могілкамі, была драўляная, пафарбаваная ў зялёны колер праваслаўная Свята-Аляксандр-Неўскай царква. Гэта ў ёй 17 верасня 1910 года на іконе з вобразам Ісуса Хрыста з’явіліся абрысы Яго Святой Маці — Дзевы Марыі. Тое адбылося ў прысутнасці майго дваюрадлага дзёда, царкоўнага старасты Даніла Пятровіча Шапялёвіча, і яго пяцігадовага пляменніка Караля — майго таты. Ікона стала цудатворнай. Многія перад ёю пры звароце да Госпада, да Святой Дзевы Марыі вылечваліся. Вернікам вяртаўся зрок, зніклі розныя невылечныя хваробы.

З часу аб’яўлення на іконе выявы Божай Маці ў дзёда Даніла застаўся жоўты металічны крыж, які звычайна ляжаў у яго

хаце на стале каля Бібліі. Браў дзядуля яго ў рукі толькі ў выключных выпадках.

І вось пачалася Вялікая Айчынная вайна. Праз пэўны час у вёску пачалі даходзіць чуткі пра тое, як фашысты забіваюць простых мірных людзей, паляць з жыхарамі вёскі. У Лышчы жыла адна яўрэйская сям’я — трымала невялікі магазін-лаўку. Вельмі добрыя людзі. У іх заўсёды ў любы час можна было купіць розныя дробязі. Але галоўнае для мяне — што ў дзядзькі Зэліка і цёткі Рывы было двое дзяцей: старэйшы сын Ёсель і меншая дачка Геня, мая самая першая і самая любімая ў вёсцы сяброўка. Мы з ёю амаль кожны дзень з самага рання былі разам: то яна ў нас, то я ў іх, бо хаты нашых бацькоў былі побач. Хата Геніных бацькоў — з вуліцы, наша — насупраць іх двара, на гародах. За хатай Геніных бацькоў, у бок Забараўцаў, стаяла хата дзёда Данілы.

І вось страшная навіна. Ноччу сям’ю Зэліка вывезлі паліцаі ў Лагішын. А ў хуткім часе стала вядома: усіх расстрэлялі. Мне так не хапала маёй сяброўкі! Здавалася, што Ёсель мог з сястрычкай уцячы і схаватца. Падставай для такой дзіцячай думкі было маё назіранне: калі мы гулялі ў хованкі, то Ёсель заўсёды хаваўся так, што мы з Геняй яго ніколі не знаходзілі. Я не магла ніяк сабе ўявіць, што Геню больш ніколі не ўбачу. Але ж так і не ўбачыла...

Яшчэ адна страшная падзея ў маім жыцці. Лета. Цёпла. У гародзе ўсё буяла, цвіла бульба. Яе бадылле з абодвух бакоў быццам прыкрывала сцежку,

якая вяла на вуліцу праз Зэлікаў двор. Была раніца, мама выгала печ, паснедалі. Усе былі дома, у хаце тата ляжаў вельмі хворы: у яго была высокая тэмпература, ангіна, і ён з цяжкасцю размаўляў. Але гутарка ўсё ж, памятаю, была, гаварылі пра лёс яўрэйў. У мяне з галавы не выходзіла смерць сяброўкі.

І вось бачым: хуткім крокам са святым крыжам у руках спяшаецца да нас дзед Даніла. Не павітаўся, адразу паспешліва сказаў, што немцы з паліцаямі акружылі вёску, па вуліцах ёлачкай расставілі кулямёты, будуць расстрэльваць і паліць. Сказаў маме, каб нас, дзяцей, апанула ў чысценькае і, калі прыйдзеца, прасіла, каб нас расстрэлялі не ў хаце, а ў двары, бо незабытых у агні чакае страшная смерць. Дзед памаліўся, прыклаў да кожнага з нас крыж і паспешліва пайшоў у свой двор.

Мама ўсё так і зрабіла, як дзед сказаў. Плачучы, пераапанула спачатку маленькую сястрычку Лілю. Потым — браціка Зэнка, якому было дазволена на падлозе рысаваць класікі. І ён, нічога не ведаючы, спакойна скакаў. Дайшла чарга да мяне. Мама дастала з куфра мне свежую бялізну, апанула і белую ў кветачкі сукеначку. Я ўсё разумела... Няўжо гэта ўсё? Смерць? Апанула мама чыстую выпрасаваную кашулю тату. Я па сённяшні дзень памятаю, якога колеру была тая кашуля і якія гузікі не зашпілены зверху.

А потым тата пазваў мяне да сябе, гладзіў па галаве і гаварыў: “Не бойся, дочанька, ты ўжо вялікая і павінна ўсё разумець. Самая лёгкая смерць — ад кулі. І

Кожная з вуліц у вёсцы Лышча вядзе да храма

не пачуеш, як гэта здарыцца. Усё роўна, некалі трэба будзе ўсім паміраць”. Мама ўголас малілася, наўзрыд плакала, прыціскаючы да грудзей Лілю. А ў мяне пратэст! Вялікі! Паміраць не хачу і не буду! Я не разумела, што ў такі момант патрэбна малітва.

І раптам... з боку Забараўцаў пачуліся аўтаматныя стрэлы. Яны працягваліся, здалося, доўгі час. Але, як выявілася пазней, немцы стралялі па моладзі, якая праз поплаў хацела ўцячы. І ўсе там загінулі.

Мама адчыніла дзверы ў хаце і сенях. І раптам праз акно бачым: яшчэ стрэлы не сціхлі, як да нашай хаты праз Зэлікаў двор бяжыць, сагнуўшыся, высокі хударлявы немец, выставіўшы перад сабой аўтамат. Усё... Уварваўся ў хату. Мама кінулася на каленях да яго ног і стала праціць, каб ён страляў нас не ў хаце, а на двары. Немец па-свойму нешта балбатаў і наставіў аўтамат на нас з татам. Але тата сказаў маме, што яму трэба сала і яйкі.

Мама на каленях выпаўзла ў сені, неяк паднялася, адчыніла кладоўку і прапанавала ў кубельцы сала. Ён ухапіў два вялікія кавалкі, засунуў за пазуху, забраў кошык з яйкамі ды пабег той жа сцежкай на сяло.

Мы нічога не разумелі. Думалася, што прыйдзе другі дзень вёскай, праходзіла вечнасць. Тата і мама маліліся, звяртаючыся да Лышчынскай Божай Маці.

І тут зноў да нас хуткім крокам прыйшоў дзед Даніла — і расказаў. Немцы былі ўжо ўсё падрыхтавалі да расправы над вёскай. Але ў нейкі момант з’явіўся на гасцінцы на матцыкле афіцэр высокага рангу і расстрэл вёскі адмяніў. Дзядуля бачыў, як па вуліцы з боку Забараўцаў немцы на гасцінец вярталі кулямёты, знялі й той, што быў устаноўлена насупраць дзёдавай, Зэлікавай і нашай хат.

Яшчэ не верылася, што мы засталіся жыць. Хутка мама супакоілася, стала на калені, прапанавала нам з брацікам тое ж зрабіць, і мы ўсе, як звычайна, паўтаралі малітву за мамай, дзядуляй і брацікам з захаванне нашай жыцця і жыцця нашай вёскі. Потым, як выявілася, людзі маліліся ў кожнай хаце, звяртаючыся да Дзевы Марыі праз цудатворную ікону. І ўсім стала зразумела: выратавала вёску шчырая малітва.

Валянціна Раманцэвіч, г. Мінск (народж. Лінкевіч у в. Лышча), стрыечная ўнучка Даніла Шапялёвіча

ДА ДНЯ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕНСТВА

Па вострым лязе лёсаў

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Вось і ў “Вечаровым” зборніку згадвае, што бываў па тым часе, напрыканцы 70-х, на сходках творчых калектываў, юбілеях такіх магутных майстроў слова, як Максім Танк, Янка Брыль, Іван Шамякін... І лёгка зразумець, што збліжала тых творцаў, хоць і такіх розных людзей — агульныя вясковыя родавыя карані.

Нарадзіцца ў вёсцы — лёс. Прайсці-вырасці, прабіцца з вясковае глыбінкі ў вялікую літаратуру — таксама. Паглыбляючыся ў дыялогі Зіновія Прыгодзіча з ягонымі суразмоўцамі з 1-й кнігі праекта “Літаратура як лёс”, я заўважыў: а яны ж усё ўсе вяскоўцы! 10 прозвішчаў — 10 непаўторных дарог “ад самае зямлі” да славы, прызнання ў літаратурным свеце. Васіль Быкаў, Аляксей Дудар, Уладзімір Ліпскі, Максім Лужанін, Адам Мальдзіс, Георгі Марчук, Алесь Савіцкі, Барыс Сачанка, Янка Сіпакоў, Генадзь Бураўкін — усе, як кажуць, з хат. І кожны па лязе лёсу пад назвай літаратура змог выйсці ў людзі.

Зіновій Прыгодзіч з зямлячкай-настаўніцай Валянцінай Раманцэвіч сустрэліся ў рэдакцыі газеты “Голас Радзімы”

Зіновій Прыгодзіч, безумоўна, перажывае за лёс айчыннай літаратуры. І сапраўды: ну хто ж гэта будзе кніжкі чытаць, а тым больш па-беларуску, калі моладзь “патанае” ў інтэрнэце? А між тым, слушна заўважае ў прадмове аўтар, менавіта “кніга робіць чалавека духоўна багатым, а яго жыццё — эмацыйна насычаным. Кніга вучыць нас думаць, суперажываць, любіць, дараваць...” Народжаны й выхаваны ў пару высокіх ідэалаў, “завостраны” жыццём змагацца за іх, Зіновій Кірылавіч і

ўзвышае свой голас за чытанне, за разумную, мудрую кнігу. І ў імя таго ахвяруе свой час, уласныя сродкі. Разумеючы, аднак, што адзін у полі — не воін, ён і звяртаецца да тых, “для каго літаратура стала не гульнёй, не прыемным заняткам, а справай жыцця, дзе лёс цесна й арганічна пераплёўся з прызнаннем і прадвызначэннем”.

Кожны з яго субяседнікаў — Асоба. Многа і святла, і мудрасці, і болю ўмясціла вялікае эсэ пра Генадзя Бураўкіна. Драматычна, з мноствам

нюансаў, паўтаноў і глыбокіх развагаў, вострых, але гранічна ўзважаных фармулёвак пра месца пісьменніка ў сённяшнім, постсавецкім, спажывецкім свеце пададзены апавед пра гэтага прызнанага паэта, вядомага дзяржаўнага дзеяча. Дарэчы, ягонай кар’еры ў свой час, прызнаваўся паэт, спрыяў Пётр Машэраў, сімпатызаваў яму. І быў яшчэ такі цэкоўскі сакрэт: Бураўкіна рыхтавалі, аказваецца, у сакратары ЦК КПБ па ідэалогіі, аднак пасля трагічнай гібелі Пятра Міронавіча “ўсё заглухла”. Шчырліва-шчыра, у стылістыцы асабістага дзённіка вернага сябра (якім і быў доўгія гады Зіновій Кірылавіч для Генадзя Мікалаевіча) выпісана эсэ “З любоўю і нянавісцю змяною. Генадзь Бураўкін: згадкі і роздум”. Амаль паўкнігі заняло — звыш 170 старонак. Столькі ўсяго, раней прыхавана-невядомага, чытаем пра “вінцікі-калэскі” ў дзяржаўным, літаратурным жыцці! Згадваюцца, у тэму нашай газеты, словы Рыгора Барадзіна пра Генадзя Бураўкіна як “цэлую эпоху

ў нашым адраджэнні. Там, дзе ён быў, там была беларушчына. І на тэлебачанні, і ў часопісе “Малодосць”, і ў ААН. Дарэчы, менавіта Бураўкін першым з савецкіх чыноўнікаў працягнуў руку беларускай эміграцыі. Гэта паэт і палітык шырокага маштабу”. А колькі залацінак з бураўкінскіх вершаў выбраў сябар! Напрыклад, з кнігі “Жураўліная пара”, у якой, разважае аўтар эсэ, “як ні ў адной з ранейшых, шмат болю, горычы, самоты, журбы, але яшчэ больш цеплыні, святла, любові, шчырмай пяшчоты”.

Па новых кнігах Зіновія Прыгодзіча можна вывучаць як гісторыю беларускай літаратуры, яе руплівых працаўнікаў, так і гісторыю Бацькаўшчыны. У трохтомніку сабраны каштоўны жыццёвы досвед вядомых пісьменнікаў, іх мудрыя выслоўі, што падсвечваюць не проста іх унутраныя светлы — патаемныя глыбіні калектывнага светапогляду, беларускай ментальнасці.

Іван Ждановіч, Фота аўтара.

ПОСТАЦІ

Збіральнік скарбаў, сябар Песняра

У Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы працуе асобная выстава, прымеркаваная да 100-годдзя з дня смерці вядомага грамадскага дзеяча, палітыка, археолага Івана Луцкевіча

Музейная экспазіцыя назву мае паэтычную: “У народ і край свой толькі веру”. Сімвалічна, што адкрылася яна ў музеі Янкі Купалы. Справа ў тым, што калісьці сядзіба сям’і Луцкевічаў па вуліцы Садовай у Мінску, дзе цяпер разбіты Купалаўскі парк і знаходзіцца музей, стаяла побач з домам Песняра. Гэта была хата маці Івана і Антона Луцкевічаў, Зоф’і і Луцкевіч, у якой браты жылі з 1896 года, пасля пераезду з Лібавы. (У лютым 1906-га яны перайшлі на нелегальнае становішча і пераехалі ў Вільню). Суседзі паміж сабой сябравалі. Менавіта старэйшыя браты Луцкевічы, Іван і Антон, запрасілі паэта на працу ў рэдакцыю газеты “Наша Ніва”. А малодшы брат Стэфан уратаваў ягонае жыццё, аказавшы першую медыцынскую дапамогу, калі Купала ўчыніў спробу самагубства ў лістападзе 1930 года ў часе сталінскіх рэпрэсій.

У першы дзень працы выставы, 20 жніўня, асвяцілі памятник каменю на колішняй сядзібе Луцкевічаў у парку. Ён устаноўлены год таму (архітэктар Юрый Градаў, скульптар Канстанцін Селіханаў). Устаноўкай памятнага знака займалася Маргарыта Пярова — унучата пляменніца Луцкевічаў, культуролаг з Санкт-Пецярбурга. Была яна і на ўрачыстасці адкрыцця выставы. Вечарам таго дня памяць Івана Луцкевіча была ўшанавана ў касцёле Святога Роха на Залатой Горцы, у часе Святой Імшы.

Цікава, што Іван (Ян Герман) Луцкевіч нарадзіўся ў 1881 годзе ў Шаўлях (цяпер Шаўляй, Літва) у сям’і ўдзельніка паўстання Кастуся Каліноўскага, змагара за Рэч Паспалітую Абодвух Народнаў. Быў адным з заснавальнікаў Беларускай рэвалюцыйнай грамады (1903). Яго імя цесна звязана з БНР. Па ініцыятыве Івана Луцкевіча выдаваліся газеты “Наша Доля” (1906), “Наша Ніва” (1906–1915, 1920) і “Гоман” (1916–1918), створана Беларускае выдавецкае таварыства (1913). Дзякуючы яго намаганням адкрылася першая ў Вільні беларуская гімназія (1919), дзе ён сам выкладаў кразнаўства і беларусазнаўства. Да таго ж Іван Луцкевіч заснаваў знакімы “Беларускі музей”.

Пра жыццё і лёс Луцкевіча на выставе сведчаць матэрыялы са збораў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, Бе-

Копія бюста Івана Луцкевіча, які стаяў у першым “Беларускім музеі” ў Вільні

Наведнікі ля партрэта Івана Луцкевіча

ларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва, а таксама грамадскай арганізацыі “Беларускі музей імя Івана Луцкевіча” (Вільнюс, Літва). Рэалізаваць такі маштабны праект дапамаглі Амбулада Літвы ў Беларусі і Міністэрства культуры Беларусі.

Раней нямногія ведалі, што Янка Купала на працягу многіх гадоў падтрымліваў прыязныя адносіны з братамі Луцкевічамі — пра тое сведчаць і лісты, і падпісаныя фотаздымкі з экспазіцыі. Упершыню дэманструюцца асабістыя рэчы Івана Луцкевіча з прыватнага архіва сям’і. Напрыклад, ручнік са случкім узорам, які вышыла нявеста Юліяна Мэнке ў падарунак Івану на Каляды. Хоць Юліяна й была немкай (нарадзілася ў сям’і нямецкага купца ў Вільні), яна разам з Цёткай, Іванам Луцкевічам ды іншымі дзеячамі беларускага руху адкрывала першыя беларус-

кія школы ў Літве і настаўніцкія курсы, а ў Віленскай беларускай гімназіі выкладала педагогіку і нямецкую мову. На выставе ёсць і родавы пярсцёнак, які Юліяна Мэнке вярнула сям’і Івана Луцкевіча. Чаму? Бо не спраўдзілася іх мара ажаніцца: жаніх памёр у 1919 годзе ад сухотаў (так называлі туберкулёз). Можна пабачыць і копію бюста Івана Луцкевіча, які адкрываў экспазіцыю “Беларускага музея” ў Вільні. Шмат кніжак, дакументаў са штампам музея Івана Луцкевіча таксама выстаўлены для агляду.

Нашымі днямі ўсё часцей вядзецца гаворка пра тое, каб адрадыць знакімы “Беларускі музей”. Спачатку Іван Луцкевіч, як археолаг па адукацыі, збіраў, захоўваў, даследаваў і прапагандаваў помнікі гісторыі, этнаграфіі, мастацкія творы пры Віленскай рэдакцыі газеты “Наша Ніва”. Пазней яго сярэднявечныя пячаткі, манеты, случ-

кія паясы, прадметы этнаграфіі, галаснікі Каложскай царквы ў Гародні, рукапісныя кнігі й старадрукі, сярод якіх былі выданы Францыска Скарыны, татарскія аль-кітабы, Статут ВКЛ 1588 года, размясціліся ў будынку былога кляштару базільянаў у самым цэнтры Вільні. Яны ж і склалі аснову “Беларускага музея”. Перад смерцю, у 1919-м, Іван Луцкевіч паспеў перадаць уласныя музейныя і кніжныя зборы Беларускаму навуковаму таварыству, якое таксама было створана па яго ініцыятыве. Яно наоў адкрыла музей, бібліятэку і архіў у 1921 годзе. Калекцыя папаўнялася на працягу двух дзесяцігоддзяў. Паводле інвентару 1941 года, музей утрымліваў 13450 экспанатаў. Бібліятэка ў 1933 годзе налічвала амаль 14 тысяч тамоў. А ў архіве на той час было каля 9 тысяч дакументаў XVI — XX стагоддзяў. Велізарныя скарбы!

У часы Другой сусветнай вайны ўнікальны музей і беларускую гімназію ў Вільні ліквідавалі. Пасля вайны музейныя экспанаты расфармавалі паміж рознымі літоўскімі ўстановамі, сярод іх Нацыянальны музей Літвы і Бібліятэка Акадэміі навук Літвы. Пэўная іх частка патрапіла ў Беларусь і захоўваецца ў Нацыянальным гістарычным музеі, Нацыянальным архіве, Беларускім дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва ды іншых установах.

Ганна Лагун.
Фота аўтара.

СЛЯДЫ З МІНУЛАГА

Сенсацыя, схаваная пад зямлёй

Наколькі важная археалогія для ачынальнай навукі, колькі яна цікавая звычайнаму чалавеку — пра тое гаварылі напярэдадні Дня археалогіі ў Нацыянальным прэс-цэнтры Беларусі

Археалагічныя раскопкі цяпер праводзяцца амаль у кожнай вобласці краіны, дзясятках рэгіёнаў. І кожная экспедыцыя знаходзіць старажытныя рэчы. Але навукоўцы папярэджаюць: набываюць яны каштоўнасць у кантэксце пэўнага гістарычнага перыяду. Таму называць іх сенсацыйнымі загадкамі без навуковага абгрунтавання трэба з асцярожнасцю.

На ўсе раскопкі ў Беларусі дазваляе выдае Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук, у якім працуюць лепшыя археолагі краіны. Намеснік дырэктара па навуковай рабоце Інстытута Вадзім Лакіза расказаў, што сёлета выдадзена 154 дазволы на правядзенне археалагічных даследаванняў на імя 54 даследчыкаў з Інстытута гісторыі, шэрагу ўстаноў вышэйшай адукацыі Беларусі.

Навукоўцам Інстытута гісторыі цікавыя розныя гістарычныя перыяды: ад палеаліту да новага часу. Сярод новых кірункаў, якія актыўна асвойваюць, — раскопкі, звязаныя з ваенным часам. Моц набірае і падводная археалогія. Напрыклад, дайверы-археологі ў забалочаным водным рове на месцы руін замка Жабер (збудаваны ў XVI — XVII стагоддзях, Драгічынскі раён, Брэстчына), знайшлі вялізныя гарматныя ядры.

Сёлета ў верасні-кастрычніку пройдзе міжнародная беларуска-французка-белгійская экспедыцыя на месцы пераправы Напалеона цераз раку Беразіну (Барысаўскі раён). Нагадаем: Напалеон выбраў для пераправы сваіх войскаў брод ля вёскі Студзенкі — там і адбылася самая кровапралітная бітва. “Цяпер ідуць актыўныя падрыхтоўчыя работы. Інстытут гісторыі НАН сумесна з партнёрам, дайвінг-цэнтрам “Марскі Пегас”, прапрацоўвае лагістыку, аргмоманты, прыезд замежных калег. І вельмі важна, што такая міжнародная супраца вядзецца сёлета, калі адзначаецца 90-годдзе нашага Інстытута гісторыі”, — патлумачыў Вадзім Леанідавіч.

У Інстытуце актыўна развіваецца ахоўна-выратавальная археалогія ў зонах новабудоваў. Каля 75–76% дазваляе выдаецца на правядзенне археалагічных экспертыз у часе земляных-будаўнічых работ. Напрыклад, на месцы гарадзішча Обчын у Любанскім раёне, дзе будуюцца калійны камбінат, цяпер працуюць археолагі. Збіраюць каштоўную навуковую інфармацыю пра абарончыя збудаванні мілаградскай культуры — іх можна будзе “аднавіць” у іншым месцы. Там нядаўна выяўлена жалезная сякера 1-й паловы I тысячагоддзя да н.э. Такая знаходка — чацвёртая па ліку ў Беларусі. Раскопкі ў гарадзішчы Обчын працягнуцца да кастрычніка.

Вадзім Лакіза расказаў: сёлета археолагі Інстытута гісторыі правялі дзясяткі экспедыцый, якія смела можна назваць

сенсацыйнымі. Напрыклад, пры раскопках у Навасёлках (Веткаўскі раён) маладыя даследчыкі знайшлі рэчы палеалітнага паселішча. Даследаванні ў Іванаўскім раёне (Брэстчына) таксама наводзяць на думку, што засяленне тэрыторыі Беларусі адбылася значна раней, чым прынята лічыць. Складаныя даследаванні праводзіліся на Крывінскім тарфяніку, дзе раскапалі паселішча перыяду сярэдняга й позняга неаліту і бронзавага веку Асавец-2 (Бешанковіцкі раён Віцебшчыны). Летась там знайшлі цікавыя дудачкі, галаву амулета-вужыка, а сёлета ўдалося знайсці й спінку таго вужыка: сабралі амулет цалкам. Даследаванні на Крывінскім тарфяніку прадаўжаюцца не адзін год.

Вадзім Лакіза падзяліўся, што цікавыя раскопкі пад яго кіраўніцтвам праходзяць цяпер на месцы другой чаргі Археалагічнага музея пад адкрытым небам у Белавежскай пушчы. Дарэчы, першая чарга была ўрачыста адкрыта 1 чэрвеня, і комплекс будзе пашырацца. На сённяшні дзень задача навукоўцаў — даследаваць культурны пласт у тым месцы, дзе намерваецца адбудаваць раннеславянскую вёску. Там знайшлі фрагменты посуду культуры шнуровай керамікі з адмысловым арнамантам, а таксама камянёвы наканечнік стралы, фрагмент каменнай свідраванай сякеры.

У Ашмянскім раёне археолагі даследавалі грунтавы магільнік X — XI стагоддзяў, дзе пахаваны чатыры мужчыны і адна жанчына. Там знойдзены баявыя

мужчынскія бранзалеты, жалезная сякера з арнамантам, нажы, іншыя прадметы, якімі карысталіся людзі ў тым часе.

Археалагічны помнік ля вёскі Кардон (Шумілінскі раён, Віцебшчына) даследуецца з 2016 года. Летам мінулага года вучоныя раскапалі там гарадзішча, два паселішчы й курган, здабылі звыш 600 розных артэфактаў. “У сучасным жыцці археалогія як навука павінна сябе пазіцыянаваць з пункту гледжання найбольш важных навуковых адкрыццяў, якія дазваляюць змяніць погляд на старонкі гісторыі, пра якія пісьмовых крыніц не засталася”, — лічыць кіраўніца Цэнтра археалогіі й старажытнай гісторыі Беларусі Інстытута гісторыі Вольга Ляўко, пад кіраўніцтвам якой вядуцца раскопкі ля вёскі Кардон.

Сёлета выйшла 2-е выданне двухтомніка “Славяне на тэрыторыі Беларусі ў дзяржаўны перыяд”. У ім прадстаўлены новыя археалагічныя помнікі ранніх славян, якія выяўлены на тэрыторыі Беларусі. Раскаваецца пра славянскія пасяленні канца IV — V стагоддзяў і VI — пачатку VII стагоддзяў. У кнізе апісаны і той значны археалагічны помнік, што каля вёскі Кардон.

Ганна Лагун

РАЗАМ

На свяце ў Мёрах

Сябры беларускай суполкі “Уздым” з Даўгаўпілса паўдзельнічалі ў святочным канцэрце, які ладзіўся ў райцэнтры Мёры, на Віцебшчыне, у Дзень Незалежнасці Беларусі

Дэлегацыя наша паўдзельнічала 3 ліпеня ў святочных імпрэзах у Дзень Незалежнасці, мы віншавалі жыхароў Мёраў са святам.

Спачатку была малітва ў капліцы Аляксандра Неўскага, потым — мітынг, ускладанне кветак да помніка воінам і партызанам, да мемарыяла “Чорныя цюльпаны”. І вось ужо яркая калона дэлегацыі, працоўных калектываў прадпрыемстваў і ўстаноў Мёраў, школьнікі з парт-

ля цырымоніі ўскладання кветак быў святочны канцэрт.

Гонар адкрыць яго выпаві дэлегацыі Даўгаўпілскага Цэнтра беларускай культуры, а таксама Беларускага культурна-асветніцкага таварыства “Уздым”. Мы ж партнёры аддзела культуры Мёрскага райвыканкама. Жыхароў Мёрскага краю павіншавала дырэктар ЦБК і старшыня “Уздыма” Жанна Раманоўская. А праграму песняй “Крыніцы”, прысвечанай малой радзіме, адкрыла салістка

Жанна Раманоўская ў Мёрах

вья таленты. Яно ўсхвалявала і кранала ўсіх да слёз.

Пасля канцэрта госці з Даўгаўпілса, а з намі разам Яўген Пашкевіч і Лідзія Знотыня са славянскага таварыства “Узоры” (латвійскі горад Ліваны) наведвала гістарычны, краязнаўчы, кнігадрукарскі ды этнаграфічны музей ў Мёрскай школе, Беларускаю хатку ў школьным двары. Шмат цікавага там расказаў гісторык і краязнаўца Вітаўт Ермалёнак. Экспазіцыю музеяў папоўнілі газеты “Уздыма”, кніга “Беларускі кірмаш у Даўгаўпілсе”. А на сустрэчы з Аляксандрам Тронькіным, які ўзначальвае аддзел культуры, ідэалогіі і па справах моладзі Мёрскага райвыканкама, гаварылі мы пра кірункі далейшай супрацы.

Жанна Раманоўская, кіраўніца Даўгаўпілскага Цэнтра беларускай культуры, старшыня Беларускага таварыства “Уздым”

Святочная імпрэза на гарадской плошчы

рэтамі дзядоў-прадзедоў (усенародная акцыя на Бацькаўшчыне мела назву: “Беларусь памятае. Помнім кожнага”), жыхары горада на чале з яго кіраўніцтвам рушылі да памятнага знака ў гонар воінскіх частак, якія вызвалілі Мёры ад акупантаў. А пас-

Настасся Лукашонак. Свае вершы чыталі паэты з таварыства “Уздым”: Павел Плотнікаў, Лілія Воранава, Яўген Голубеў і Станіслаў Валодзька.

Потым глядчы ўбачылі музычна-тэатралізаванае прадстаўленне, што зладзілі мясцо-

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Паэтычны дыялог з Хакасіяй

У чацвёртым, красавіцкім нумары часопіса “Польмя” за 2019 год выйшла паэма хакаскай пісьменніцы Наталлі Ахпашавай “Закладнік часу” ў перастварэнні на беларускую мову Святланы Быкавай

З прадмовы да публікацыі: “І хаця хакасаў не так і шмат — недзе крышачку болей як 75 тысяч чалавек, і культура, і нацыянальная літаратура (пры ўмове, што пісьмовасць з кірылічнай асновай бярэ пачатак з 1924 года) уражваюць, сведчаць пра інтэнсіўнае развіццё духоўных складнікаў. Паэт Маісей Байнаў — рэаліст і рамантык, выпускнік Літаратурнага інстытута імя Максіма Горкага. Паэт і драматург Міхаіл Кільчычкаў — аўтар адметных, цікавых твораў, чалавек, які сваю франтавую біяграфію выпісаў пад Ржэвам. Ваяваў у складзе 119-й стралковай дывізіі. Там, пад Ржэвам, быў і цяжка паранены. А яшчэ цікавая, яркія мастацкія слова — Васіль Кабякоў, Міхаіл Кокаў, Іван Касцякоў, Міхаіл Чабадаеў (між іншым, поруч з перакладамі рускай класікі на хакаскую ён пераўвасобіў і вершы Янкі Купалы на сваю родную мову)...”

Наталля Ахпашава, паэма якой прадстаўлена беларускаму чытачу, піша па-руску. Аднак яе паэма “Закладнік часу”, іншыя творы — сведчанне таго, што паэтка чуе, глыбока разумее прыроду свайго роднага, нацыянальнага... Яна ўважліва да хакаскага складніку планетарнага суіснавання розных народаў. Мо тым і цікавая і ў Беларусі паэзія аўтаркі з Абакана, з Хакасіі?

Наталля Ахпашава

“прарочыя вочы” ў імгле, шукае ў нагоўпе людскім — сутнаснае, душэўнае. Намагаецца разгледзець і акрэсліць паэтычным словам тое, што трымае чалавека на Зямлі, што развівае з нас Асоб. Што ўсяляе сілу і моц у штодзённыя памкненні нашы — да Святла, да прасвятлення. І, безумоўна, задаецца Наталля Ахпашава трывожным пытаннем: “А што, калі ў выніку дзеянняў і меркаванняў/ нам выпадзе лёс нежаданы, адзіны — фатальны/ бо сыдзе ў нішто шмат адзінак, нулёў, параўнанняў/ і свет без абраных і прошаных стане рэальным?”

Пяць “хакаскіх старонак” у красавіцкім нумары “Польмя”. Раю не прапусціць, пазнаёміцца бліжэй з адметным светам Наталлі Ахпашавай. Гэта, відавочна, ці не першая, на крайні выпадак — адна з нямногіх сустрэч беларускага чытача з паэзіяй, літаратурай Хакасіі. Няхай жа гэты пачатак, гэты крок стане добрай традыцыяй!

Сяргей Шычко

ЛІТАРАТУРНЫЯ МАСТЫ

3 пакалення франтавых паэтаў

Кніжныя падарункі да 75-годдзя Вялікай Перамогі рыхтуюць беларускія выдаўцы

Сёлета мы адзначылі 75-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Наперадзе — 75-годдзе Вялікай Перамогі. Кніжныя падарункі да гэтай даты рыхтуюць і выдаўцы. Адзін з іх толькі прыйшоў да чытача. Мінскае выдавецтва “Мастацкая літаратура” пры спрыянні Пастаяннага Камітэта Саюзнай дзяржавы Беларусі ды Расіі выдала кнігу народнага паэта Башкартастана Мустая Карыма “Доўгае-доўгае дзяцінства”.

Мустай Карым

Паэт, празаік, перакладчык, драматург, публіцыст... Мустай Карым быў добра знаёмы з пакаленнем беларускіх пісьменнікаў, якія ўдзельнічалі ў Вялікай Айчыннай вайне, з літаратурамі, якія плённа працавалі ў беларускім прыгожым пісьменстве другой паловы ХХ стагоддзя. У Беларускаму дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва захоўваюцца здымкі Мустая Карыма з Сяргеем Грахоўскім, Еўдакіяй Лось, іншымі беларускімі паэтамі, з якімі ён сустракаўся на прасторах Расіі, Савецкага Саюза.

У кастрычніку 2019 года будзем адзначаць 100-годдзе Мустая Карыма: лаўрэата Ленінскай прэміі, лаўрэата Дзяржпрэміі СССР, Героя Сацыялістычнай Працы. Па выніках конкурсу “Вялікія імёны Расіі” міжнародны аэрапорт Уфы атрымаў імя народнага паэта Мустая Карыма. У розных гарадах яго імем названы вуліцы, усталяваны помнікі ў гонар знакамітага башкартастанца.

Кастусь Лешніца

Прывітанне з Прыкарпацця

Беларускі штотыднёвік “Літаратура і мастацтва” чарговы выпуск старонкі “Дыпламатыя перакладу” прысвяціў украінскай паэзіі

У пераўвасабленні Міколы Адама (ён усё часцей звяртаецца да перакладаў украінскай літаратуры) па-беларуску загучалі вершы Мар’яны Сурмачэўскай (*на фота*), Анны Януш, Ольгі Новак (усяго адзінаццаць вершаў). Вось што піша перакладчык у кароўнічым уступным слове: “Што такое Прыкарпацце? Водар нечага недасяжнага і ў той жа час дужа жаданага... Захаваўшы гісторыю, культуры, нацыянальных традыцый. Сучаснасць з усімі яе інтанацыямі. А яшчэ — прыўкрасныя дзяўчаты, тым больш дзяўчаты-паэтэсы!”

Яшчэ з сярэдзіны 1960-х настойліва яднаў сувязі Беларусі літаратурнай з Заходняй Украінай паэт, празаік, публіцыст, перакладчык Сяргей Панізынік. Шмат што зрабілі для прадстаўлення ў Беларусі заходнеўкраінскай літаратуры Ніна Мацяш, Вячаслаў Рагойша, Таццяна Кабржыцкая, Валянціна Коўтун. Цяпер да гэтай кагорты апантаных прапагандыстаў блізкага да беларускага прыгожага пісьменства сусвету актыўна далучаецца і Мікола Адама.

Кастусь Ладуцька